

3. ORGANIZACE VÝUKY PŘI OMEZENÍ PŘÍTOMNOSTI VE ŠKOLÁCH

I V případě, že je nařízením karantény nebo mimořádnými opatřeními krajské hygienické stanice nebo opatřeními Ministerstva zdravotnictví znemožněna osobní přítomnost dětí/žáků/studentů ve škole, pak mohou nastat následující situace:

3.1. Prezenční výuka

§ V případě, že se opatření či karanténa týká pouze omezeného počtu dětí/žáků/studentů, který **nepřekročí více jak 50 % účastníků** konkrétní třídy, oddělení či studijní skupiny, škola nemá povinnost poskytovat vzdělávání distančním způsobem a postupuje obdobně jako v běžné situaci, kdy děti/žáci/studenti nejsou přítomni ve škole, např. z důvodu nemoci. Prezenční výuka probíhá běžným způsobem.

D Doporučuje se však, pokud to organizační možnosti školy dovolí, poskytovat ve škole nepřítomným dětem/žákům/studentům **studijní podporu na dálku**, např. formou zaslání materiálů, úkolů či výukových plánů na dané období. Děti/žáci/studenti se zapojují na bázi dobrovolnosti a s ohledem na své individuální podmínky.

D Při prezenční výuce je vhodné, pokud to lze, zařazovat vzdělávací **aktivity pořádané venku** – na školní zahradě, hřišti, parku a okolí školy, kde nedochází ke kumulování více osob. Zde lze realizovat nejen projektovou výuku a činnosti v rámci výchovných předmětů, ale i některé běžné rozvrhové hodiny. Tato praxe významně snižuje epidemiologická rizika, zlepšuje celkovou zdravotní kondici, koncentraci a přispívá k well-beingu dětí/žáků/studentů i učitelů.

D V rámci prezenční výuky je vhodné aktivně **využívat zvolenou komunikační platformu a další digitální nástroje**, aby si všichni měli možnost osvojit práci s nimi a předešlo se komplikacím při přechodu na vzdělávání distančním způsobem. Ze stejného důvodu je vhodné **zařazovat metody vzdělávání rozvíjející samostatnost** dětí/žáků/studentů, jejich studijní autonomii, skupinovou spolupráci, ale i schopnost rozvrhnout a zorganizovat si práci, stejně jako relaxovat a aktivně trávit volný čas.

3.2. Smíšená výuka

§ V případě, že se zákaz osobní přítomnosti ve škole (*onemocnění či karanténa*) týká **více než 50 %** dětí/žáků/studentů konkrétní třídy, studijní skupiny či oddělení (*dále jen „třída“*), je škola povinna **distančním způsobem** vzdělávat děti/žáky/studenty, kterým je zakázána osobní účast na prezenční výuce. Ostatní děti/žáci/studenti pokračují v **prezenčním vzdělávání**. V uvedených třídách probíhá tzv. „smíšená výuka“, někdy nazývaná též „hybridní“ (*pro jednu skupinu prezenční, pro druhou distanční výuka*). O způsobu organizace „smíšené výuky“ rozhoduje ředitel školy s ohledem na konkrétní aktuální možnosti a podmínky školy a dětí/žáků/studentů.

D **Způsob realizace smíšené výuky** bude záviset na podmínkách školy. Smíšenou výuku nelze vždy zajistit pouhým vysláním prezenční výuky pro nepřítomné žáky, protože prezenční a distanční výuka se v mnohém liší (*například způsoby řízení aktivit jednotlivých žáků/studentů ve třídě a online, délka výukové jednotky v distančním a v prezenčním režimu pro zejména žáky na prvním stupni atd.*). Tam, kde to personální kapacity dovolí, je možné organizovat smíšenou výuku např. ve spolupráci s vychovatelem, asistentem pedagoga atd. Tito další pedagogičtí pracovníci mohou učitelům pomáhat při realizaci výuky, plní jeho pokyny, vykonávají dohled, poskytují dětem/žákům/studentům dopomoc prvního kroku atp. A to buď formou účasti na prezenční výuce nebo zapojením do on-line výuky. Pokud krajská hygienická stanice vyhodnotí, že menší část třídy nebyla v rizikovém kontaktu a může se dále bez rizika šíření nákazy účastnit prezenční výuky, je možné tyto děti/žáky/studenty z organizačních důvodů zařadit do jiných tříd, u kterých probíhá prezenční výuka.

D Smíšená výuka může probíhat například následovně: na začátku vyučovacího bloku se uskuteční společné on-line zahájení pro žáky/studenty ve škole i doma, v rámci on-line přenosu může proběhnout uvedení do

tématu, základní výklad, prezentace i názorné příklady. Následně se žáci/studenti, kteří se vzdělávají na dálku, věnují samostatné či skupinové práci, učitel pracuje prezenčně se skupinou ve třídě. V průběhu dne se skupiny takto mohou i opakovaně vystřídat, žáci/studenti ve třídě pracují samostatně a učitel se věnuje druhé skupině v on-line prostředí. V takovém případě velmi pomůže, pokud je k dispozici další pedagogický pracovník (*např. vychovatel či asistent*), s kterým žáci či studenti mohou průběh své samostatné či skupinové práce konzultovat. Na závěr bloku je vhodné opět uskutečnit společné on-line setkání se společným zhodnocením aktivit a práce. Pro tento způsob smíšené výuky může být výhodné upravit rozvrh tak, aby se prioritní vzdělávací oblasti spojily do tematických bloků a střídání odlišných předmětů po 45 minutách nekomplikovalo organizaci smíšené výuky. Pro část třídy vzdělávanou na dálku bude prioritou zařazování českého a cizího jazyka, matematiky, přírodovědných a společensko-vědních témat a „výchovy“ budou řešeny formou tipů a inspirace pro volnočasové aktivity. Ve středních a vyšších odborných školách je možné zapojit do výuky odborných předmětů také např. učitele odborného výcviku nebo praktické přípravy.

3.3. Distanční výuka

§ Pokud jsou splněny podmínky dle § 184 a školského zákona a zákaz osobní přítomnosti platí pro minimálně jednu celou třídu, probíhá v této třídě distanční výuka. Ostatní třídy se vzdělávají dále prezenčním způsobem ve standardním režimu. Pokud je zakázána přítomnost všech dětí/žáků/studentů školy, přechází na distanční výuku celá škola.

4. FORMY VZDĚLÁVÁNÍ DISTANČNÍM ZPŮSOBEM

I Vzdělávání distančním způsobem může probíhat **formou on-line či off-line výuky**, jak je popsáno níže. Škola vždy přizpůsobí distanční výuku jak individuálním podmínkám jednotlivých dětí/žáků/studentů, tak také personálním a technickým možnostem školy. O konkrétních vnitřních pravidlech organizace výuky (*smíšené, distanční a prezenční*) ve škole rozhoduje ředitel školy s ohledem na aktuální možnosti a podmínky školy.

4.1. On-line výuka

I Pojem on-line výuka je obecně označován takový způsob vzdělávání na dálku, který probíhá zpravidla prostřednictvím internetu a je podporován nejrůznějšími digitálními technologiemi a softwarovými nástroji. Rozlišujeme synchronní a asynchronní on-line výuku.

I Při **synchronní výuce** je učitel propojen s dětmi/žáky/studenty zpravidla prostřednictvím nějaké komunikační platformy³ v reálném (*stejném*) čase. Skupina **ve stejný čas na stejném virtuálním místě** pracuje na stejném/podobném úkolu.

D Častou formou této výuky je např. realizace on-line hodin pomocí videokonferenčních nástrojů dle předem stanoveného rozvrhu. Výhodou je, že má učitel přehled o průběhu vzdělávání, které je jednotné, časově vymezené a je podporováno přímou interakcí učitele a dětí/žáků/studentů. Setkávání ve virtuálním prostoru může pomoci účastníkům při překonávání obtíží způsobených sociální izolací a podpořit motivaci k učení. Tento způsob však také klade nároky na technické vybavení účastníků, na kvalitu internetového připojení a v neposlední řadě na časovou flexibilitu dětí/žáků/studentů a jejich rodin (*sdílení počítače ve stanovenou dobu atp.*). Při synchronní on-line výuce je náročnější individualizace vzdělávání a přizpůsobování obsahu, způsobu i tempa konkrétním účastníkům. Trvá-li synchronní on-line výuka delší časový úsek, v závislosti na věku účastníků klesá schopnost udržení pozornosti a může se projevit negativní vliv i na zdraví dítěte/žáka/studenta (*dlouhodobá práce s počítačem v nevhodné poloze, sledování monitoru*). Proto **není vhodné synchronně**

³ Více viz kapitola 9.2 Jednotná komunikační platforma.

realizovat kompletní rozvrh hodin, jak je nastaven pro prezenční výuku. Při stanovování rozsahu výuky na dálku je třeba respektovat volný čas a jiné aktivity dětí/žáků/studentů.

I Při **asynchronní výuce** děti/žáci/studenti pracují **v jimi zvoleném čase vlastním tempem** na jim zadaných úkolech a společně se v on-line prostoru nepotkávají. Využívány pro tento druh práce mohou být nejrůznější platformy, portály, aplikace atp., a to jak k samotnému vzdělávání, tak i k zadávání úkolů a poskytování zpětné vazby.

D V praxi může být asynchronní on-line výuka realizována např. tak, že učitel posílá zadání samostatné či skupinové práce prostřednictvím určeného komunikačního nástroje (*školní informační systém⁴, systém pro řízení výuky /LMS⁵, e-mail apod.*). Účastníci na zadaných úkolech pracují dle svých časových možností a domluveným způsobem ve stanoveném termínu vypracované zadání odevzdávají. Zadávání může probíhat každý den, ale také např. na týden dopředu. V průběhu plnění úkolů je vhodné, aby byl učitel k dispozici pro konzultace a individuální studijní podporu. Asynchronní on-line výuka umožňuje velkou míru individualizace, je vhodná tam, kde není možné zabezpečit všem účastníkům stejné podmínky. Dále je vhodné její využívání při ověřování získaných kompetencí ve středních školách, např. v odborných předmětech jako je účetnictví, programování apod. Zároveň však klade nároky nejen na zodpovědnost jednotlivých účastníků a jejich kompetence k učení, ale také na časovou flexibilitu učitele. Při tomto způsobu výuky je nutné počítat s větší mírou **individualizované podpory učitele jednotlivým žákům**. Je třeba mít na paměti, že zde má významný vliv i míra poskytované podpory ze strany rodičů a domácí prostředí jako takové, které se u jednotlivých dětí/žáků/studentů mohou velmi různit. Účastníkům při tomto způsobu výuky může chybět sociální kontakt se spolužáky a sdílení. Je třeba myslet na to, že zejména u mladších žáků je potřeba přímé komunikace s učitelem větší než u žáků starších nebo studentů. Pro ty může být naopak důležitější možnost komunikace se spolužáky.

I Je zřejmé, že obě formy on-line výuky, **synchronní i asynchronní, mají své klady i zápory**. Jejich využití se musí řídit konkrétními podmínkami školy i dětí/žáků/studentů. Nejlepšího efektu je dosahováno tam, kde jsou obě formy **vhodně kombinovány**.

Odkaz:

- Porovnání videokonferenčních nástrojů a vzdělávacích aplikací, tabulka vytvořena dobrovolníky: <https://t.ly/aOiv>
- Učíme Nanečisto, Tipy pro asynchronní výuku v přírodovědných předmětech na ZŠ – Daniel Pražák: <http://t.ly/tqhT>

4.2. Off-line výuka

I Pojem off-line výuka je označován takový způsob vzdělávání na dálku, který **neprobíhá přes internet** a k realizaci nepotřebuje ve větší míře digitální technologie. Nejčastěji se jedná o **samostudium** a plnění úkolů z učebnic a učebních materiálů či pracovních listů. Může se také jednat o **plnění praktických úkolů** využívajících přirozené podmínky účastníků v jejich domácím prostředí – kreativní či řemeslné práce, aplikace znalostí a dovedností v praxi, projekty zaměřené na samostatnou práci dítěte/žáka/studenta či na rozvoj kompetencí (*příprava jídla, práce na zahradě, péče o členy rodiny, umělecká tvorba, vytváření portfolia atd.*).

D **Zadávání úkolů** při off-line výuce může probíhat písemně, telefonicky, ve specifických případech i osobně. Výhodou off-line výuky je absence nároku na technické vybavení a digitální kompetence účastníků. Je vhodné **u nejmladších dětí a žáků**, tam, kde **socioekonomické podmínky neumožňují on-line výuku**, a tam, kde **vzhledem ke specifickým potřebám** účastníků je vhodné zaměření **na praktické činnosti**. Off-line výuka

⁴ Školní informační systém (ŠIS) je nástroj pro komplexní správu školní agendy, evidenci žáků, rozvrhy, klasifikaci atd. Mezi nejčastěji využívané ŠIS patří např. Bakaláři, Škola on-line, Edupage, Edookit, iškola atd...

⁵ Systém pro řízení výuky (LMS – Learning Management System) je nástroj pro organizaci a realizaci výuky, komunikaci, sdílení materiálů, obsahů atp.

vyžaduje zvýšené úsilí učitelů při monitorování zapojení všech dětí a žáků a jejich vzdělávacího pokroku, při poskytování studijní podpory a formativní zpětné vazby. Off-line výuka může zároveň sloužit jako prospěšné zpestření on-line výuky.

Odkaz:

- NPI ČR: Jak dnes učit off-line žáky: <http://t.ly/fdrk>
- ČOSIV, Co můžeme udělat pro děti, které jsou off-line?: <https://t.ly/aMZZ>

4.3. Konzultace

D Ať již probíhá distanční způsob vzdělávání on-line nebo off-line, za všech okolností je třeba, aby učitel monitoroval zapojování jednotlivých účastníků a poskytoval jim individuální konzultace a studijní podporu. **Cílem je, aby nikdo nezůstal mimo systém a každý pracoval přiměřeně svým možnostem a podmínkám.** Konzultace je třeba nabízet v takové formě, aby byly dostupné všem bez rozdílu a aby měly patřičný efekt – může se jednat o telefonické hovory, on-line chat, e-mailly či ve specifických případech osobní konzultace za dodržení všech hygienických pravidel a nařízených opatření.

4.4. Obecná doporučení k distančnímu způsobu vzdělávání

- Přizpůsobujte výuku možnostem dětí/žáků/studentů i pedagogů.
- Nepřeceňujte možnosti rodičů a dětí/žáků/studentů při vzdělávání na dálku, ale ani jejich možnosti nepodceňujte, snažte se zjistit, jaká je realita, řiďte se fakty, usilujte o častou zpětnou vazbu od účastníků a sami ji hojně poskytněte.
- Samostatnost nepřeceňujte zejména u dětí a mladších žáků, a to zvláště ve vztahu k nové látce a samostudiu.
- Optimálním přístupem je diferenciací obtížnosti úkolů.
- Poskytněte dětem/žákům/studentům možnosti volby.
- Zadáni formulujte jasně a konkrétně, ověřte si, že děti/žáci/studenti vědí, co se od nich očekává.
- Stanovujte realistické termíny plnění úkolů.
- Rozvíjejte u dětí/žáků/studentů dovednost plánovat si práci.
- Podporujte skupinovou práci⁶ v on-line prostředí, v menších skupinách je práce efektivnější.
- Podporujte kontakty mezi účastníky navzájem, využívejte malé autonomní skupiny především u starších žáků a studentů.
- Čím mladší děti nebo žáci jsou, tím více potřebují přímý kontakt s učitelem.
- Při komunikaci se snažte o srozumitelná a jednoznačná zadání a pokyny.
- Buďte empatičtí a zajímejte se o to, jak jim učení jde, co jim případně nejde, jestli komunikují s ostatními spolužáky apod.
- Respektujte v přiměřené míře potřebu časové flexibility v rodinách.
- Umožněte rodičům i dětem/žákům/studentům získat informaci o dobrém/správném výsledku u samostatných prací.
- Vzdělávání musí být i za těchto podmínek takové, aby děti/žáci/studenti měli chuť se učit a v učení pokračovat.

Odkaz:

- Webináře NPI ČR: <https://t.ly/ObIs>
- MŠMT, Principy a zásady úspěšného vzdělávání na dálku: <https://t.ly/TZed>
- Pomoc s nastavením online výuky - dobrovolníci Česko.digital: <https://www.ucimeonline.cz>
- Pomoc s nastavením online výuky – projekt SYPO: <https://t.ly/3ISR>

⁶ Např. nová funkce v MS Teams skupinové místnosti (*breakout rooms*)